

Halden-dommen: - En trist dom for rettsstaten

Denne bloggposten ble først publisert på <http://einarflydal.com> den 09.06.2021.

Dr. scient. Else Nordhagen var fagvitne under rettssaken som ti husstander hadde anlagt mot strømnettselskapet Elvia for å slippe å få installert de nye AMS-målerne som både de og mange andre kloden rundt får akutte helseplager av.

Da Else leste hvordan retten hadde basert seg på udokumenterte og uriktige påstander fra fagvitnet fra Strålevernnet (DSA), ble hun ganske enkelt forbannet og satte seg til PCen.

I sitt 10 siders notat, som du får her, beskriver hun i detalj hvordan retten har basert seg på løse og uriktige påstander fra Strålevernets fagvitne, sett bort fra tunge bevis, og fullstendig underkjent selv de langt tyngre fagvitnene som vitnet for saksøkerne, og deres omfattende produksjon.

Else avslutter sitt notat med følgende salve:

"De aller fleste av oss er oppvokst med høy tillit til rettsstaten, og lever livet gjennom uten å oppleve domstolenes arbeid på nært hold. Det er trist å oppdage at rettsvesenet kan fungere slik som i dette tilfellet."

De mange epostene jeg får fra opprørte personer, tyder på at Elses konklusjon er rett:

Slike dommer - og slike løse påstander som Strålevernets representant brakte til torgs som fagvitne - undergraver troen på rettsstaten. Epostene viser at mange griper til forklaringer som "kjøpt og betalt", "makten bak makten" og liknende teorier. For hvordan skal man vel ellers forklare at samfunnets institusjoner svikter så fundamentalt? I et tillitsbasert samfunn er det skummelt å gi næring til slike forklaringer. De dukker opp når gapet mellom læren om den velfungerende rettsstaten og livet i den blir for stort og ubegripelig.

Her får du Else Nordhagens notat. Det er en detaljert gjennomgang av påstandene som Halden-dommen bygger på. DSA, det nasjonale samarbeidsforumet for elektromagnetiske felt og helse og Søndre-Østfold tingrett burde gå notatet nøye etter i sømmene. Det er naturlig at notatet teller med når man skal vurdere en eventuell anke.

I morgen kommer advokat Hugo P. Matres kommentar til saksøkerne som i all hovedsak tapte i Halden-saken.

Einar Flydal, den 9. juni 2021

En gjennomgang av påstandene i Halden-dommen sett med en ikke-jurists øyne

av Else Nordengen, dr. scient.

Innledning

Den 8. juni 2021 falt dommen i rettssaken i Halden, der 10 saksøkere gikk til sak mot strømnetselskapet Elvia for å få opphevd stengningstruslene og slippe å få installert de nye Aidon AMS-målerne som en del folk blir akutt syke av.

Dommen har saksnumre 20-187442TVI-TSOS/THAL og 20-143133TVI-TSOS/THAL. Den kan lastes ned [HER](#). Einar Flydal har oppsummert den i sin [bloggpost 08.06.2021](#). Saksøkernes fagvitners forklaringer ligger tilgjengelige i hans [bloggpost 21.05.2021](#). Hele rettssaken ligger tilgjengelig på YouTube-kanalen EMFacets.

Dommen er oppsiktsvekkende ved at den underkjenner alle fem fagvitnene på saksøkernes side og bygger fullt og helt på tillit til de institusjonene som saksøkernes fagvitner framførte kritikk og omfattende vitenskapelig og annet belegg for ikke er til å stole på i spørsmålene som var til doms, og på påstandene til saksøktets fagvitner.

Som fagvitne i rettssaken i Halden-saken, innkalt av saksøkerne, sitter jeg igjen med spørsmålet: Hvordan kunne dommen bli slik den ble? Hva kunne vi gjort bedre?

Ingen reell vurdering av bevisene

Det ser for meg ut som om dommeren har ønsket å unngå å foreta en reell vurdering av bevisene. I stedet tar dommeren den enkle løsningen: å kun ta hensyn til de påstander som representanter for norske myndigheter og formelle autoriteter framsetter. Det kan virke som trygt og ukontroversielt. Dommens argumenter i forhold til vurdering av EMFs virkninger er kun hentet fra Klæboes vitneforklaring og alle Klæboes påstander er godtatt uten videre.

I og med at saksøkernes hovedpoeng er at disse påstandene ikke er til å stole på, er dette i seg selv oppsiktsvekkende. Videre er paradokset her er at det er nettopp disse påstandene vi har gått imot i våre sakkyndige vitneforklaringer, men dette har ikke dommeren lagt vekt på.

Dommeren henviser til at han hører på dem som angivelig har størst faglig tyngde: Lars Klæboe, ansatt i Strålevernet (DSA), med statistikk innen biologisk-medisinsk forskning som fagfelt, og Arnt Inge Vistnes, pensjonert fysiker fra Universitetet i Oslo med lavfrekvent strøm som fagfelt.

Men er det de med størst faglig tyngde dommeren hører på? Dommeren ser helt bort fra de faglig tyngste vitnene i saken, prof. em. Magda Havas og prof. em. David O. Carpenter, som har langt større faglig tyngde og med en adskillig større og mer relevant faglig forskningsproduksjon enn Klæboe og Vistnes til sammen: Klæboe og Vistnes har under 40 fagartikler til sammen, mot Havas og Carpenters nesten 400 fagartikler, og et langvarig og omfattende internasjonalt arbeid innen feltet.

Dommen omtaler Havas og Carpenter på følgende måte:

Det sakkyndige vitnet Magda Havas er pensjonert professor fra Trent University, og har forsket på feltet i en årrekke. Hun forklarte at EMF har en rekke helsemessige skadevirkninger, både hva gjelder stråling fra AMS-målere med elektrisk kommunikasjonsenhet og fra skitten strøm, og at slik stråling kan være kreftfremkallende.

Havas forklarte seg langt på vei sammenfallende med de øvrige sakkyndige vitnene fra saksøkernes side, og konkluderte med at mikrobølger og skitten strøm har negative effekter som kan lede til sykdom.

Det sakkyndige vitnet David Orly Carpenter er professor i folkehelse, nåværende dekan og medisiner. Han forklarte at han har jobbet for elektrisitetsbransjen i mange år. På samme måte som Havas gjennomgikk han forskning, studier og negative helsevirkninger av målere, som han mente dokumenterer skadeeffekter fra EMF. Han var kritisk til at forskermiljøet i og rundt ICNIRP ikke forholder seg til annen forskning på feltet, og mente det er overveldende vitenskapelige bevis for skadevirkninger fra stråling under termisk nivå. Han forklarte at oksidativt stress er den mest vanlige virkningsmekanismen.

Dommeren valgte da å ikke høre på disse tungvektene, men kun på Klæboe og Vistnes.

Når dette er måten dommeren håndterer bevis på, henger fortsatt mitt spørsmål i luften: Hva kunne vi gjort bedre?

Siden dommeren så tydelig kun godtar vitneutsagnene til Klæboe og Vistnes som faglige bevis i saken, tyder det på at det ikke hadde spilt så stor rolle hva vi sa: Våre godt vitenskapelig underbygde påstander ble ikke hørt uansett.

Eller var kanskje problemet motsatt: at saksøkernes fagvitner var solide og overbevisende, samtidig som det ble for vanskelig for dommeren å gi saksøkerne rett – stikk i strid med fagmyndigheten på feltet? Det ville jo dessuten være å falle sin kollega ved domstolen i ryggen, som året før hadde slått fast i dommen som var bakgrunnen for rettssaken, at helsemessig påvirkning fra AMS-målere ikke kunne være noe problem (dom 20-163690TVI-HALD. [Kan lastes ned [HER](#)].

Eller kanskje var problemet at vi ikke fikk godt nok fram det vi ønsket å formidle og/eller at vi burde formidlet noe annet? Det er alltid noe å forbedre.

Vi får ta læring av denne runden i retten, jobbe trøstig videre og håpe på en annen holdning – eller bedre kapasitet i domstolen – ved neste juridiske korsvei.

Sitater fra dommen med kommentarer

Under kommer kommentarer til enkelte deler av teksten i dommen. Mine utdrag fra dommen har spesielt fokus på omtaler som er relevante for faglig vurdering av EMF og helse. Der det siteres og gjøres uthevelser er det mine uthevelser. Sitater er rykket inn og i kursiv.

Dommen angir følgende utgangspunkt for sin vurdering:

Retten har ved den samlede vurderingen tillagt forklaringene til de sakkyndige vitnene Klæboe og Vistnes stor vekt på grunn av deres bakgrunn og kvalifikasjoner.

Retten legger altså stor vekt på Klæboes og Vistnes bakgrunn og kvalifikasjoner. Klæboe har medforfatterskap i ca. 25 biomedisinsk-vitenskapelige artikler, der han særlig ser ut til å ha arbeidet med statistikken. Vistnes har under 10 slike artikler. Retten ser helt bort fra sakkyndige vitner som Magda Havas og David Carpenter med langt flere fagfelleverderte artikler om biomedisinsk forskning med henholdsvis ca. 120 vitenskapelige artikler og ca. 250 vitenskapelige artikler.

Retten legger tydeligvis ikke vekt på de andre fagvitnenes vitenskapelige bakgrunn og omfattende populærfaglige forfatterskap og praktisk arbeid innen temaet.

Videre står det:

Henvisningene til relevant forskning, hvor vitenskapelige metoder og modeller ble benyttet, må veie tyngre enn saksøkernes henvisninger til øvrig funn og materiale.

Her påstås det at vi ikke har henvist til relevant forskning, og forskning som ikke har brukt vitenskapelige metoder eller modeller. Dette utsagnet er tilnærmet et sitat fra Klæboes vitneutsagn – se kommentarer lenger ned hvor jeg går gjennom presentasjonen av Klæboes vitneutsagn. Videre står det i dommen:

Når Klæboe viser til at funn som påberopes av saksøkernes sakkyndige faktisk blir vurdert av organene som skal vurdere om lavfrekvent stråling er helseskadelig, fester retten lit til dette.

Det har åpenbart ikke spilt noen rolle, eller ikke blitt forstått, at vi har referert en mengde seriøs, fagfellevurdert forskning som *ikke* er blitt vurdert av «organene» det henvises til. Dommeren stoler heller på Klæboes uttalelse.

*At det er vanskelig å ettergå resultatene saksøkernes sakkyndige viser til, **fordi de bygger på gammel forskning og/eller på ikke reproduerbare forskningsresultater**, er etter retten mening ikke det samme som at FHI, WHO og ICNIRP neglisjerer og forkaster påstandene.*

Her siterer retten enda en uriktig påstand fra Klæboes vitnemål – det vil bli kommentert under. Deretter presenterer dommen problemstillingen rundt el-overfølsomhet og et større avsnitt fra FHI-rapporten fra 2012 (FHI 2012:3) om temaet som konkluderer:

Ekspertgruppen konkluderer med at vitenskapelige studier tyder på at EMF ikke er årsak til eller medvirkende årsak til tilstanden helseplager tilskrevet EMF (el-overfølsomhet).

Dommeren har åpenbart ikke fått med seg at påstanden ovenfor fra FHI-rapporten ble imøtegått med ulike referanser til faglitteraturen av fire av de fem sakkyndige vitnene, og at utsagnet i FHI-rapporten rammes av nettopp den kritikken som både Flydal og undertegnede rettet mot denne typen rapporter – også dette med referanser til fagrapporter.

I min vitneforklaring leverte jeg et detaljert motbevis ved å henvise til en rapport fra 2020 fra USAs framstående National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, med en lang rekke professorer fra kjente universiteter i USA på forfatterlisten. Denne går «nøysomt» (den betegnelsen retten bruker om FHI-rapporten) gjennom nyere forskning og kommer til den stikk motsatte konklusjonen av FHI-rapportens konklusjon ovenfor. Denne rapporten konkluderer med at det er sannsynlig at folk kan få el-overfølsomhet-symptomene ved svak, pulset, elektromagnetisk stråling. Dette er slike stråler som blant annet smartmålere sender ut.

Videre siterer dommen fra FHI-rapportens vurdering av risiko, som slutter med:

Gjenværende usikkerhet i risikovurderingen er i hovedsak knyttet til helseeffekter som viser seg etter svart lang tid og til situasjoner som gir høyest eksponering (dvs. egen bruk av mobiltelefon). Denne usikkerheten i selve risikovurderingen vurderes som lav. Det er neglisjerbar usikkerhet i risikovurderingen knyttet til andre kilder, som basestasjoner, trådløse nettverk, TV-sendere og andres bruk av mobiltelefon.

Denne vurderingen i FHI-rapporten bygger på utvalgets gjennomgang av forskningsresultater der utvalget avviser *absolutt all* biomedisinsk og epidemiologisk forskning som finner skadelige virkninger ved å sette vurderingskrav til slik forskning som om det skulle være grunnforskning i fysikk, istedenfor å bruke slike vurderingskriterier som brukes når man vurderer biomedisinsk og epidemiologisk forskning. Dette ble tydelig påpekt i min vitneforklaring, men jeg fikk tydeligvis ikke

fram dette poenget så godt at dommeren forsto konsekvensene dette hadde for konklusjonene i FHI-rapporten:

FHI-rapportens konklusjoner er trukket på ikke-vitenskapelig grunnlag da de, riktignok vitenskapelige, vurderingskriteriene utvalget bruker, ikke er egnet til vurdering av den type forskning utvalget vurderer. Det er klart uvitenskapelig å bruke feil vurderingskriterier.

Vi viste også til forskningsvurderinger som brukte vurderingskriterier som er egnet for biomedisinsk forskning, og som kom til helt andre konklusjoner enn FHI-rapporten: De påviser skadefunn med høy sikkerhet.

I dommen står det videre (mine uthevelser):

*Retten finner at når autoritative organisasjoner, med ansvar for folkehelsen, **nøysomt beskriver helserisikoen ved EMF**, som igjen underbygges av vitnemålene til to **fremtredende og krediterte forskere på området**, må innsigelsene fra saksøkerne anses for å være åpenbart grunnløse, jf. forbrukerkjøpsloven § 48 a første ledd bokstav b. Dette til tross for at utredningen fra FHI ikke var myntet på AMS-målere spesifikt, og forelå i 2012.*

Jeg fikk tydeligvis ikke fram på en tilstrekkelig god måte hvordan disse autoritative organisasjoner slett ikke «nøysomt beskriver helserisikoen ved EMF», men snarere finner at de ikke kan påvise helserisiko ved EMF av den grunn at de ikke bruker vitenskapelig riktige vurderingskriterier når de vurderer forskningen på feltet.

De «fremtredende og krediterte forskerne på området» er i dommerens øyne Klæboe og Vistnes. Om noen av fagvitnene skulle være fremtredende og krediterte forskere, måtte det være Magda Havas og David Carpenter med sine flere ganger så mange fagfelleverderte publikasjoner og sitt internasjonalt sterke rennømmé, men deres vitnemål tas altså ikke hensyn til av retten.

Videre siteres enda en usannhet fra Klæboes vitneutsagn i dommen:

Retten bygger på forklaringen til vitnet Klæboe, som understreket at alle nye relevante forskningsfunn på området kontinuerlig ble vurdert av både ICNIRP og WHO.

Denne påstanden kommenteres under. Videre står det i dommen:

Retten finner at anførselene om at ICNIRP er et inhabilt organ som avgir sine vurderinger under påvirkning av bransjeinteresser, fremstår som lite troverdig.

Her var vi tydeligvis ikke troverdige nok i vår framstilling av dette, til tross for at Flydals vitneforklaring nærmest var oversådd med henvisninger til faglitteraturen, både dokumenter som var framlagt i retten og andre.

*Saksøkeres sakkyndige vitner hadde varierende faglige bakgrunner og **tok ikke forbehold for sine forskningsfunn på bakgrunn av vitenskapelig tvil.***

Uthevelsen er et sitat fra Klæboes vitnemål som kommenteres under.

[Fra Klæboes vitneforklaring](#)

Her presenteres omtalen av Klæboes forklaring som fagvitne. Jeg har plukket ut de delene hvor han omtaler oss, altså saksøkernes fagvitner.

Først presenterer han sin tilknytning til ICNIRP og ICNIRP som følger:

Klæboe forklarte at han har sittet i ekspertgruppen til FHI, og at han er en av forskerne som har sittet i og er nært tilknyttet ICNIRP. Han forklarte at både ICNIRP og FHI gjennomgår alle relevante funn og forskning på EMF-området. Klæboe uttalte at beskrivelsen av ICNIRP som korrupte og inhabile er uriktig. Ifølge Klæboe vurderer ICNIRP alle relevante funn og alle forskningsbaserte artikler tas stilling til.

Dette er grunnlaget for dommerens tiltro til ICNIRP. Klæboe ga ingen bevis for dette. Hans utsagn ble godtatt uten videre. De framlagte kildene som beskriver ICNIRP og medlemmene som bransjetilknyttet, inhabile og faglig svake, herunder Karolinska Institutets etiske komité, ble ikke tillagt vekt. (Klæboe har så vidt jeg kjenner til, aldri vært medlem av ICNIRP, men er i så godt som alle sine artikler medforfatter med ICNIRP-medlemmer eller nærstående og hadde ICNIRP-nestleder Maria Feychting som sin veileder til sitt PhD-arbeid.)

Videre står det om Klæboes vitnemål (min oppdeling og formatering, men alle ord er bevart i riktig rekkefølge):

Grunnen til at forskningen som saksøkernes sakkyndige vitner viser til ikke er tillagt stor vekt, er ifølge Klæboe at Kort oppsummert har dommeren trodd på følgende utsagn fra Klæboe om forskningen vi henviser til:

1. *at det ikke er brukt en vitenskapelig forskningsmetode ved funnene,*
2. *og at resultatene i stor grad er basert på gammel forskning*
3. *som fokuserte på mobilstråling.*
4. *Når forskningen det vises til ikke beskriver hvordan eksperimentene er utført, kan den etter Klæboes oppfatning ikke vektlegges fordi den ikke kan gjenskapes.*
5. *Bevisene fra saksøkernes sakkyndige er selektivt utvalgt, og viser ikke til anerkjente organisasjoner eller rapporter.*
6. *saksøkerne i stor grad har vist til egenprodusert forskning, eller artikler som er tilpasset eget budskap.*
7. *Der hvor FHI og WHO i sine rapporter gir uttrykk for tvil, er dette et uttrykk for vitenskapelig forbehold. Saksøkernes sakkyndige gir ikke uttrykk for tvil i sine konklusjoner.*
8. *Man kan ikke kategorisk utelukke at lavfrekvent EMF kan gi biologisk effekt, men dersom dette ble kommunisert til offentligheten, ville dette kunnet bli oppfattet feil.*
9. *Klæboe forklarte at Frankrike og Belgia opererer med lavere grenseverdier som et resultat av politisk press, uten at dette er en avgjørelse som bygger på forskningsbaserte funn.*

Hvert av disse punktene kommenteres under:

1. ***det ikke er brukt en vitenskapelig forskningsmetode ved funnene,***

Ingen bevis eller referanser underbygger denne påstanden. Den er bare en påstand som dommeren godtok – selv om vi ga god dokumentasjon med mange referanser til fagfelleverderte artikler.

I mitt vitnemål presiserte jeg nettopp hva vitenskapelige forskningsmetoder er og at det stoffet vi presenterte nettopp benyttet slike metoder. Jeg presenterte også en rapport bestilt av USAs utenriksdepartement og skrevet av en lang rekke meriterte akademikere innen relevante fag, fra USAs mest prestisjefylte universiteter. Denne ble valgt nettopp fordi det sto meriterte akademikere bak som garanterer for at det er brukt en passende vitenskapelig metode ved vurdering av forskningen.

Denne rapporten kom riktignok fram til stikk motsatt konklusjon av FHI-rapporten (og ICNIRP), men det er altså ikke fordi «det ikke er brukt vitenskapelige forskningsmetoder», men tvert imot fordi det er brukt adekvate vitenskapelige forskningsmetoder.

2. og at resultatene i stor grad er basert på gammel forskning

Igjen ingen bevis eller referanser, bare en påstand dommeren godtok – selv om vi viste til og refererte store mengder forskning av nyere årgang. Rapporten nevnt over var skrevet i januar 2020. Vi viste til en rekke nyere forskning og dessuten oppsummerte jeg samlede resultater fra 833 artikler i forskningsdatabasen MedLine fra tidsrommet 2009-2017. Einar Flydal viste noe tilsvarende fra forskningsdatabasen OORSA.

Det er uforståelig og fullstendig uholdbart at dette ble ansett som «gammel forskning». Men dommeren godtok Klæboes påstand uten videre analyse av det vi faktisk viste til.

3. som fokuserte på mobilstråling.

Klæboe påstår her at forskningen vi viser til, er fokusert på mobilstråling, mens saken gjelder AMS-målere. Dette berører skillet mellom ulike typer pulset stråling og intensiteten i pulsene. Her må vi forvente at Klæboe godt vet at typen pulset elektromagnetisk stråling er uten betydning for saken, mens det ikke er å forvente at dommeren vet dette. Verken FHI-rapporten eller ICNIRP skiller mellom ulike pulstyper med tanke på deres biologiske virkninger.

Dessuten er det helt grunnleggende feil at den forskningen vi viser til, kun fokuserte på mobilstråling. Snarere var det svært mange typer stråling brukt i de hundrevis av artiklene som inngår i materialet vi viste til, og USA-rapporten omhandlet stråling generelt og ikke mobilstråling. Påstanden er altså direkte feilaktig og dessuten irrelevant.

4. Når forskningen det vises til ikke beskriver hvordan eksperimentene er utført, kan den etter Klæboes oppfatning ikke vektlegges fordi den ikke kan gjenskapes.

Igjen føres det ingen bevis eller referanser, men bare en løs påstand om at dette er relevant for den andre sidens fagvitner og det de førte av bevis. Også dette var noe som dommeren godtok. Det ble påpekt i mitt vitnemål at denne påstanden ikke var korrekt – et vitnemål Klæboe hørte på.

Man må spørre seg om Klæboe ikke vet selv at det han her sier ikke stemmer. Mye forskning som har funnet virkninger av svak EMF, har gode beskrivelser og er gjentatt. .

5. Bevisene fra saksøkernes sakkyndige er selektivt utvalgt, og viser ikke til anerkjente organisasjoner eller rapporter.

Igjen ingen bevis eller referanser, bare en påstand som dommeren godtok – og som ikke stemmer med det vi presenterte. Vi viste både til anerkjente organisasjoner og rapporter og et stort utvalg forskning fra mange ulike kilder.

I mitt vitnemål viste jeg dessuten at det faktisk er omvendt: Jeg viste hvor selektivt utvalg ICNIRP-rapporten bruker til sine bevis, kun det de har skrevet selv – et selektivt utvalg uten uavhengige, anerkjente organisasjoner eller rapporter. Noe tilsvarende finner man i FHI-rapporten.

6. Klæboe mente saksøkerne i stor grad har vist til egenprodusert forskning, eller artikler som er tilpasset eget budskap.

Igjen, ingen bevis eller referanser. Påstanden stemmer da så absolutt heller ikke med hva vi la fram av forskningsreferanser. Se også min kommentar over: ICNIRP selv kan kritiseres for å gjøre nettopp det som Klæboe her hevder er diskvalifiserende.

7. Der hvor FHI og WHO i sine rapporter gir uttrykk for tvil, er dette et uttrykk for vitenskapelig forbehold. Saksøkernes sakkyndige gir ikke uttrykk for tvil i sine konklusjoner.

For det første vil jeg bemerke at det ikke er referert til noen WHO-rapport i denne rettssaken. Det eneste som har noe med WHO å gjøre er det *utkastet* til en WHO-rapport som omtales av ICNIRP-2020 og som jeg fortalte om i mitt vitnemål. I dette *utkastet* er hver eneste side tydelig merket med at det er et utkast og det ikke skal siteres. Dette utkastet ble også raskt trukket tilbake etter utgivelse da den møtte sterk faglig motstand fra forskere over hele verden. I ICNIRP-2020 omtales dette utkastet i rosende ordelag og det nevnes ikke at det er trukket tilbake.

Her ser vi altså at en ansatt i DSA benytter seg av en henvisning til dette utkastet som er trukket tilbake, som et bevis i en norsk rettsal.

Som erfaren forsker ved jeg godt hva det er å ta forbehold. Det vet også Havas, Carpenter og Flydal. Vi har alle skrevet vitenskapelige publikasjoner og laget vitenskapelige presentasjoner hvor nettopp dette er viktig, og det er en velkjent form.

Som vitner i en rettssak presenterer vi ikke for et forskerseminar, men vi er vitner i en rettssak og det krever en helt annen presentasjonsform enn den vitenskapelige. Vi la fram konkrete fakta og konklusjoner, det var ikke plass til lange presentasjoner av «pro et kontra» slik FHI-rapporten inneholder. I tillegg vil man høre, ved å lytte til vitneforklaringene, at vi tok forbehold der det var grunner til det.

Klæboes påstand er ikke egnet til annet enn å så tvil om våre vitnemål, da den er helt irrelevant for å kunne vurdere bevisene.

Videre omtaler dommen Klæboes påstander om skitten strøm og skriver så videre:

8. Man kan ikke kategorisk utelukke at lavfrekvent EMF kan gi biologisk effekt, men dersom dette ble kommunisert til offentligheten, ville dette kunnet bli oppfattet feil.

Dette kan kanskje virke litt uklart, men om man kjenner konklusjonen i FHI-rapporten i 2012, kan dette gi mening:

I FHI-rapporten konkluderes det med at om man kommuniserer at man ikke kategorisk kan utelukke at svak EMF kan gi biologisk effekt, så vil man skape bekymring i befolkningen og svekke tillitten til myndighetene. Det fremheves i rapporten at dette ikke er ønskelig selv om det kan føre til at enkelte personer faktisk blir syke (se min vitneforklaring for referanser).

Videre står det i dommen om Klæboes forklaring:

9. **Klæboe forklarte at Frankrike og Belgia opererer med lavere grenseverdier som et resultat av politisk press, uten at dette er en avgjørelse som bygger på forskningsbaserte funn.**

Klæboe, i sin stilling, burde være klar over at det ikke var politisk press, i det minste ikke politisk press alene, men grundige utredninger om mulige skadevirkninger av EMF som var årsaken til disse avgjørelsene.

Videre påpekte vi i våre vitnemål at i mange land, som Russland, Kina, India, Israel, Sveits m.fl. har man adskillig lavere grenseverdier enn Norge, nettopp fordi biomedisin-faglige vitenskapelige vurderinger av EMF konkluderte med at slik stråling gir uønskede biologiske effekter. Dette har tydeligvis ikke rettet lagt vekt på når den har konkludert med at der ikke er noen påvist helserisiko.

Omtale av min vitneforklaring

Dommens omtale av min vitneforklaring følgende:

Det sakkyndige vitnet Dr. Else Nordhagen har doktorgrad i informatikk, og har jobbet som forsker ved Sintef, seniorforsker i Telenor, og vært gründer i mobilbransjen. Hun forklarte at hun ble gjort oppmerksom på tematikken da hun hørte at den tidligere kollegaen Flydal jobbet på området. Hun gikk i gang med å gjøre feilsøk i forskningen på feltet, og kom til at de eksisterende forskningsresultatene inneholdt flere svakheter. Særlig var det en feilslutning at forskningen kun forholdt seg til det hun definerte som det «termiske paradigmet». Det termiske paradigmet innebærer at oppvarming er den eneste årsaken som er påvist at kan være helseskadelig. Videre forklarte Nordhagen at det ligger i strålefysikkens vurderingskriterier å forkaste funn hvor mekanismen er ukjent, samt funn som er vanskelig å gjenskape i tilsvarende eksperimenter. Hun mente at forskningen så bort ifra det hun definerte som det «biologiske paradigmet». Det biologiske paradigmet er vurderingskriterier som benyttes innen toksikologi og annen medisinsk forskning. Ved å benytte en slik forskningsmetodikk på EMF-feltet blir resultatet at lavfrekvent stråling også kan ha helseskadelige effekter.

Først frir teksten til den misvisende tolkningen at jeg ble forledet til å tro at jeg selv kunne reagere på EMF fordi jeg ble klar over at tidligere kollega i Telenor, Einar Flydal, arbeidet med dette. Min forklaring om dette fortalte noe ganske annet: jeg var svært skeptisk til min tidligere kollegas arbeid med EMF og helse, jeg hadde jo brukt trådløs teknologi siden den kom, uten problemer. Derfor trodde jeg først at det ikke kunne være smartmåleren som gjorde meg dårlig. Det tok derfor lang tid før jeg godtok at måleren skapte helseproblemer. Jeg godtok det ikke før jeg forstod hvordan kroppen kunne påvirkes etter å ha lest mye fagfellevurdert forskning. Det jeg fant ut da jeg satte meg inn i dette var grunnlaget for det jeg sa videre i vitneforklaringen. Dette forsøkte jeg å formidle i forklaringen min, men tydeligvis uten hell.

I omtalen av min vitneforklaring er ett av mine poenger gjengitt med enkelte feil, så som bruken av ordet «forskningen» i noen sammenhenger der jeg henviste til ICNIRP og FHI-rapporten, og ikke til forskningen generelt. Det er også andre slike upresisjoner.

Hovedpoengene er for øvrig rett oppfattet, men det ser ikke ut til å ha hatt noen betydning for dommerens vurderinger av motpartens bevis.

Min vitneforklaring omhandlet to andre viktige poenger: en tung faglig rapport som konkluderte med at de symptomer man finner ved el-overfølsomhet er forenelig med virkninger av svak, pulset

EMF – som den fra smartmålere og skitten strøm. Videre viste jeg hvordan alle referanser i ICNIRP er - for å bruke Klæboes ord i omtale av den forskningen vi henviser til - «et selektivt utvalg som ikke henviser til anerkjente organisasjoner eller rapporter og kun til egenprodusert forskning og artikler som er tilpasset eget budskap». Ikke noe av dette er gjengitt eller tatt hensyn til i dommen.

En trist dom

De aller fleste av oss er oppvokst med høy tillit til rettsstaten, og lever livet gjennom uten å oppleve domstolenes arbeid på nært hold. Det er trist å oppdage at rettsvesenet kan fungere slik som i dette tilfellet.

Else Nordhagen, den 8. juni 2021